

Ursprungsnamn på bäckar, hus och vångar som var knutna till fastigheterna som efterhand köptes upp av Rydebäcks Gård.

av Jenny Aspenberg

Bäckar, hus och vångar ur ett Rydebäckshistoriskt perspektiv

Jag har tidigare berättat om husen och längorna vid Rydebäcks gård men området kring dem är stort och många av de små husen inom området har försvunnit. Här kommer lite mer information om marken runt omkring.

Tobakslyckan var namnet på den gräsplätt framför gården och norra längan, intill Heabäcken där barnen från gården och husen däromkring lekte tillsammans och spelade fotboll. På Hages tid var den inhägnad och där var hästarna ute på sommarbete.

Vid Tobakslyckan från Susanne Wachtmeisters bok "Rydebäck – det var en gång..."

Vångavägen började framför Rydebäcks gård öster förbi Tobakslyckan och efter Heabäcken, svängde sedan söderut mot delen av

Heabäcken som flöt förbi Rävabacken. (Numera en upphöjd dunge med lekplats vid västra Alnögatan.)

Coyetavången var namn på vången närmaste Fortuna där Friherre Gustav J. Coyet (som ägde Torup Slott) ägde mark och namngav byn Fortuna – en förvidning av "förr tunan" (framför landborgen). Coyetavången låg ovanpå landhöjningen och sträckte sig mellan Fortunavägen och Heabäcken.

Billstenavången låg österut i samma sträckning kring ett hus ägt av familj Billsten.

Skomakarvången låg österut i samma sträckning – kring en skomakares hus.

Ludvig Eriksvången. Här fanns en bondgård som låg där dungen och lekplatsen mellan Singögatan och Spårögatan ligger idag. Bondgården brann ned 1930. Så småningom blev huset återuppbyggt och blev centrum för ett trädgårdsmästeri.

Vången hade samma sträckning mellan Heabäcken och Fortunavägen och låg mellan Skomakarvången och nuvarande Sandövägen. Trädgårdsmästeriet upphörde innan samhället Rydebäck började utformas.

Samtidigt fanns fantasifula namn på området norr om Ludvig Eriksvången på andra sidan Heabäcken.

Sibirien låg närmast innanför den sista kroken i Heabäcken och norra delen av Singögatan. (Det var ett namn som uppkom ofta då området låg vid yttre gränsen av ett lantbruksområde)

England var ett större område som låg intill södra delen av Gårdsgränsen då det vek av österut, den södra gränsen på Östra Mellanvången och den norra gränsen av Sibirien. Här ligger idag Rydebäcks centrum och Grindögatan. (Namnet England kom sannolikt till av att en engelsman ägde fastigheten en gång i tiden.)

Torpen vid Klostervägen (fyra stycken) låg på mark uppköpt i början av 1900-talet. Här bodde arbetare som inte hade egna brunnar för-rän 1930-talet. Vatten fick hämtas av barnen från en brunn intill Gammelgård.

Ryabäcken delades in i olika delar med skilda namn. Öster om Landskronavägen hette den Ryabäcken. Mellan Landskronavägen och platsen där Heabäcken knyter an hette den först Marbäcken och på senare tid när Greve Wachtmeister hyrde hette den Klarabäcken. Delen som

Karta med åkernamn målade av inspektorn Nils Limås 1960 när han flyttade till Rydebäck och så småningom blev gårdens sista bonde. Kartan använde han för att peka ut områden när man skulle planera dagens arbete för lantarbetarna.

sedan flöt ner till havet hette Ålabäcken.

Heabäcken tillsammans med Ryabäcken utgör en sista rest av Råadelat som kring 4 000 år f.kr, sträckte sig mellan Råa- och Rydebäcksområdet. Över hela Rydebäcksområdet låg en stor bukt, som undan för undan fylldes igen av dy från deltan. Detta, tillsammans med den fortsatta landhöjningen efter den senaste istiden, gjorde att marken senare torrlades och ett tjockt lager lera täckte den tidigare sjöbotten.

Rydebäcks allé kantades ursprungligen av almar och följde den nuvarande sträckningen från Rydebäcks gård till Rya by. Den passerade Krokahuset som tidigare var arbetarbostad för tre familjer.

Smedjan vid Rydebäcks allé, målade av Elna Malmros.

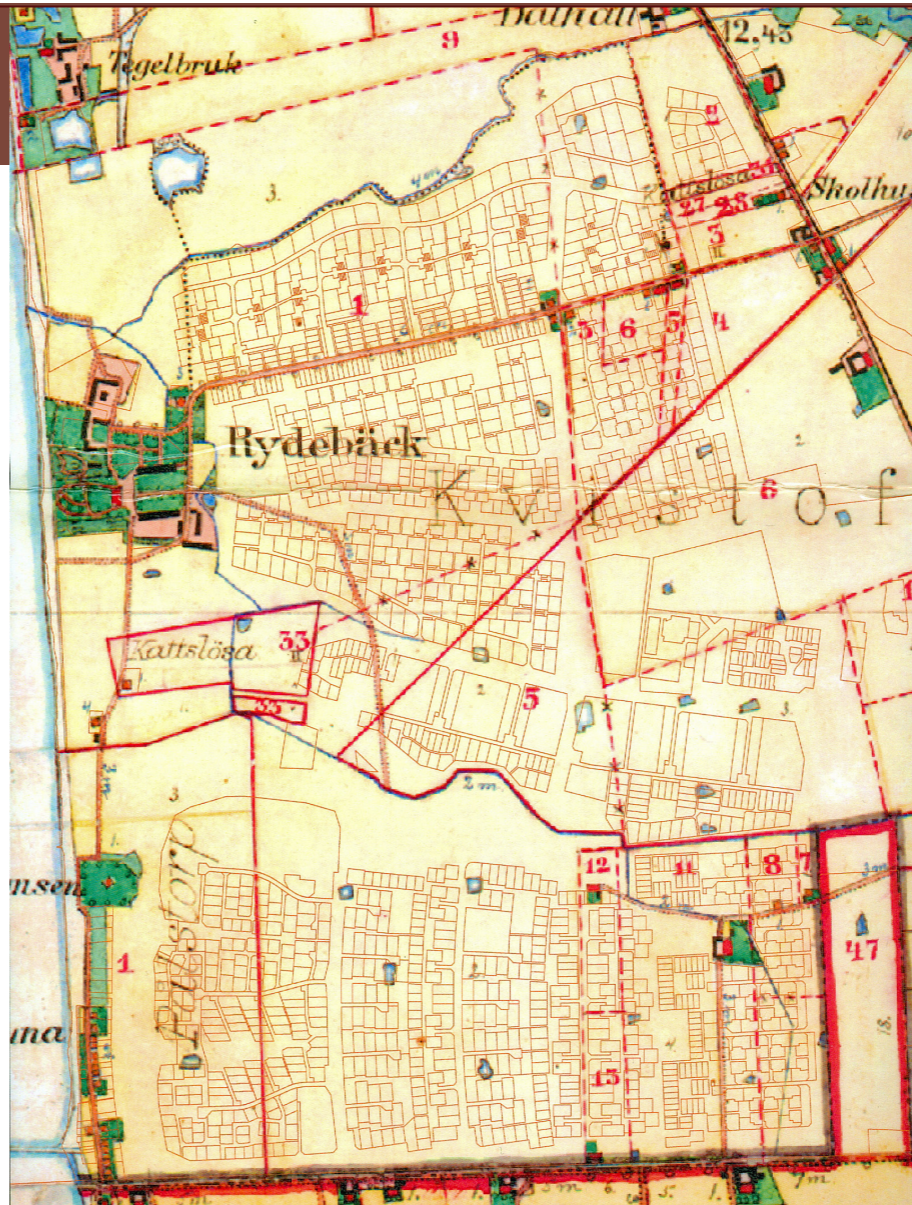
Smedjans hus låg längs allén vid sydvästra hörnet av den åker som hette Lervången – vid sandlådan på Ulvögatan, nordväst om tunneln vid allén.

Lervången sträckte sig mellan Heabäcken som flöt förbi Rydebäcks Gård till nuvarande Storövägen och mellan Klarabäcken och allén.

Smévången är namn på den ursprungliga åkern där Brännögatan, Rivögatan och Veddgatan ligger idag.

Västra Mellanvången låg öster om Rydebäcks gård mellan Rydebäcks allé och Heabäcken. Området täckte första hälften av utrymmet fram till Gårdsgränsen.

Östra Mellanvången fyllde resten av utrymmet fram till Gårdsgränsen, söder om

Vad låg var innan "den stora byggboomen" i Rydebäck inleddes på 60-talet? Lennart Bovin bor i Rydebäck och är fd lantmätare i Helsingborg. Här har han lagt en rydebäckskarta från 2006 under den gamla häradsökonomiska kartan från 1912. Kartan trycktes i färg och baserades på laga skifteskartor och beskriver markanvändning, vegetation, bebyggelse, kommunikationer och gränser.

Kaptenens hus i allén.

allén. Strax utanför den nordöstra hörnan låg Kaptenens hus som låg precis sydöst om tunneln vid allén.

Gårdsgränsen låg mellan Östra Mellanvången och Kaptenens hus, sträckte sig sedan längs östra allén och avvek sedan norrut vid norra gränsen till Smévången. Dess södra riktning vek österut från den södra tunneln vid Storövägen och sträckte sig ända fram till mark som ägdes av Måmsgård.

Slaktarens hus finns kvar idag på södra sidan längs allén mitt emot platsen där gårdsgården vek sig norrut.

Postkort: Rydebäcks kvarn

Rydebäcks kvarn, som revs 1920, låg norr om allén strax öster om slaktarens hus, där transformatorstationen ligger idag.

Den gamla lantaffären låg i den norra delen av boningshuset vid Algot Anderssons. Huset och affären ägdes då av den första lanthandlaren Petter Larsson som även

Fd Petter Larssons affär – bild tagen då Algot Andersson drev affären.

Bokhaga 1913.

byggde den vita gården (Bokhaga), som syns i Katslösa på andra sidan järnvägen, som festgård.

Skansen var byggd som sommarhus för den danska skådespelaren, Emil Poulsen, men återköptes 1908 av äginnan till Rydebäcks gård, Vilhelmine Heise, som även där ordnade så att lungsjuka Köpenhamnsbarn kunde bo på somrarna. Huset blev arbetarbostad efter det att hon dog 1912. På 50-talet blev det café och sedan blev det tomt och förföll under många år. 1983 revs det.

Småskolan låg i huset med den murade väggen kring trädgården söder om norra Rydebäcksinfarten i början av 1900-talet.

Församlingshuset för Rya by finns kvar. Det är huset som ligger söder om Algot Anderssons bostadshus.

Statarlängor där fastboende statare bodde var Scoutstugan, Sjöhuset och Krokahuset. Sjöhuset hyste tre statarfamiljer och Krokahuset tre familjer fram till det brann 1923. Det återuppbyggdes 1930 och då hyste det bara två familjer.

Gammelgården med vasstak.

Gammelgården var arbetarbostad. Det var först en del av Rydebäcks tegelbruk. Carl Holtfreter bodde i den yttre delen av längan utanför muren kring den nuvarande trädgården med sin växande familj när han köpte tegelbruket och tillhörande åkrar 1845. Denna del blev sedan soldattorp under Holtfreters tid på gården. Den smala delen närmast nuvarande boningshuset var förmodligen en av de första tegelugnarna då väggen visade sig ovanligt tjock och det finns än idag ett titthål markerat där man kunde kontrollera bränningen. Den norra delen av huset

Städdags vid Bäverhuset, Edla Hansson, till vänster, med kollega.

Skansen. Bild från Fortuna-posten med Edvard Malmros framför huset

utanför muren blev sommarbostäder och revs efter förfall 1983.

Under Vilhelmine Heises tid på gården blev norra delen av huset innanför muren trädgårdsmästarevillan och södra delen en oas för lungsjuka Köpenhamnsbarn. Under Christoffer Hages tid fortsatte trädgårdsmästaren bo i den norra delen och södra delen beboddes av inspektören. Nils Limås, Rydebäcks sista bonde, övertog huset 1960 och bodde där till sin pensioering under 1990-talet.

Tennisbanorna (3 stycken) låg intill strandängan, där Montessoriskolan och två resterande banor ligger idag. Närmast havet låg Kalvtäppan.

Bäverhuset låg mellan sydvästra hörnet av Rydebäcks gård och platsen där Montessoriskolan finns idag. Det var en fyrkantig träbyggnad med vasstak och var omklädningsrum för tennis och bad.